

Forum Romanum Scripts

Forum Romanum Editio XXIII: De Aquis Urbis Romae 97 AD

I. SALUTATIO

Favonius: Salvete, omnes! Mihi nomen est Marcus Favonius et hoc est Forum Romanum! Quid novi est hodie? Summatim praedicam: hodie audiemus de aquae ductu. Nostra Iulia Pauli loquetur cum Curatore Aquarum ipso. Deinde cum Aulo Sereno et Scirto Agitatore ibimus ad thermas. Omnia haec—plus etiam—agentur hac editione Fori Romani. Ante omnia, autem, ecce Dictum Hodiernum!

II. DICTUM HODIERNUM

Lector: Hoc est dictum hodiernum: Ignorantia legis neminem excusat. (“Ignorance of the law excuses no one.”)

III. QUID NOVI?

Favonius: Verba notanda. Et nunc videamus quid novi sit. Hodie, Sextus Iulius Frontinus, vir clarissimus et consularis, creatus est Curator Aquarum Romae. Quibus de rebus ut plus audiamus eamus nunc ad Iuliam Pauli quae est cum ipsissimo.

IV. PERSONA NOTANDA

Iulia: Gratias, Favoni! Adsum in quodam vico Romano, stans ante unum e fontibus plurimis Romanis. Et mecum est vir illustris, Sextus Iulius Frontinus, consularis et nunc Curator Aquarum. Salve, Frontine!

Frontinus: Salve, Iulia Pauli. Gaudeo tecum loqui hodie.

Iulia: Ante omnia, velim tibi gratulari, Frontine, quod Curator Aquarum modo creatus es.

Frontinus: Gratias tibi ago, Iulia. Inter omnia officia honoresque quos sumpsi atque perfeci, hoc officium, ut mihi videtur, maximi momenti est.

Iulia: Aqua est vita, ut aiunt.

Frontinus: Ita vero. Ignis et aqua, sine qua non potest vivere aut valere. Re vera, de abundantia aquarum Romae Gaius Plinius Secundus in *Historiae Naturalis* libris ita scripsit: “Si quis aestimaverit abundantiam aquarum in publico, balneis, piscinis, domibus, hortis, suburbanis villis...dicet nihil magis mirandum esse in toto orbe terrarum.”

Iulia: Constat. Age, narra, quaeso, pauca de aquarum ductu.

Frontinus: Narrabo. Nusquam gentium praeter Urbem nostram est tanta copia aquarum profluentium—atque, medicis crede, nihil est melius ad valetudinem populi. Modo ecce illas mulieres aquam purum abs hoc fonte trahentes. Deciens centena milia hominum cotidie aqua pura Romae uti et frui possunt!

Iulia: Tibi consentio, Frontine. Mirandum est. Sed dic mihi pauca de aquarum beneficiis nostrae urbi, si licet mihi rogare?

Frontinus: Tibi dicam. Sane aquam bibimus et aqua lavamur. Aqua etiam coquimus et vestes lavamus. Atque quod ad valetudinem magis pertinet, aquae abluunt omnia purgamenta urbis. Etiam aqua oratores verbosos et ventosos moderari possumus, nam nobis sunt clepsydrae.

Iulia: Sed nunc, si tibi non incommodum est, paulisper loquere de aquae ductu.

Frontinus: Ita faciam. Loquamur ergo de vita aquarum.

Iulia: “Vitam aquarum”?

Frontinus: Vitam aquarum; id est quod dixi.

Iulia: Ita loqueris quasi aquae sint homines. Quod nomen ergo est his aquis?

Frontinus: Deridesne me?

Iulia: Certe nolo. Age, quaeso, perge.

Frontinus: Pergam. Aquae a fontibus aut flumine derivatae sunt et inde Romam ductae sunt ab uno e multis aquaeductibus, in quibus sunt Aqua Appia, Anio Vetus, Anio Novus, Aqua Claudia, et Aqua Marcia.

Iulia: Optime. Perge, quaeso, narrare de “aquarum vita.”

Frontinus: Nihil magis velim. Aqua deducta est usque ad urbem, partim sub terra partim super terra. Si subterranea, oportet cuniculos agere per montes; si super terram, oportet aquam deduci ex opere arcuato – licet videre hunc aquaeductum in Hispania ex opere arcuato aut illum aquaeductum quem fecit Marcus Agrippa in Gallia.

Iulia: Mirifice! Certe haec sunt monumenta maximo usui gentibus multis!

Frontinus: Ita vero. Curator Aquarum non solum curat aquae ductum emendandum et reficiendum, sed etiam multa alia officia.

Iulia: Qualia officia?

Frontinus: Semper vigilandum est ne sit ulla contaminatio aquarum. Sunt multi ignavi autem qui in puteos aut cisternas coniciant quidquid purgamenti: olla confracta, cibum putridum, canes mortuos, quodlibet!

Iulia: Male factum.

Frontinus: Etiam cavendum est mihi ne homines scelesti ductus aquarum aut canales intercipient ut habeant agris suis aquam gratuito!

Iulia: Gratuito? Pessime! Fortasse hoc faciunt ignorantes?

Frontinus: Fortasse, sed ignorantia legis neminem excusat! Facinus hoc est et illos scelestos in flagrante delicto apprehendam—fidem tibi facio!

Iulia: Tibi credo, Frontine. Sed redeamus, quaeso, ad “vitam aquarum.”

Frontinus: Redeamus etiam. Aquae sordidae e latrinis publicis et thermis et domibus privatis collectae sunt in cloacis multis et tandem in Tiberim effudit—maior pars per Cloacam Maximam.

Iulia: Hic finis itineris aquarum est?

Frontinus: Per Cloacam Maximam, in Tiberim Flumen, et usque ad Mare Tuscum. Hic finis est aquarum itineris.

Iulia: At vero, Frontine, hic finis est loquendi nobis. Gratias plurimas tibi ago, vir optime. Cura ut valeas. Totum est, Favoni, rursus ad te!

V. TEMPESTAS HODIERNA ET DE LUDIS

Favonius: Gratias, Iulia. Et nunc ut decet hoc “spectaculum aquale,” Aulus Serenus adest in thermis. Itaque, eamus nunc ad thermas!

Serenus: Gratias tibi ago, Favoni. Adsum in thermis, quo populus totus saepe convenit.

Favonius: At vero, Serene, ubi est Scirtus Agitator? Nonne tecum est?

Serenus: Mecum erat, sed nescio ubi nunc sit. Fortasse adhuc in latrina ille est, loquens cum nescioquibus de ludis circensibus et talibus rebus.

Favonius: Fortasse ita est ut dicis. Sed, dum Scirtum exspectamus, dic nobis quid tu iam feceris ibi in thermis.

Serenus: Libenter dicam. Ut mihi mos est, ego per thermas sic progressus sum: in caldarium deinde tepidarium deinde frigidarium. Postquam vestem exui in apodyterio, ego primum in caldarium ivi ut lavarem aqua calda, deinde paulisper in tepidario moratus—sermone suaves cum amicis conferens—tandem in frigidarium ivi ut aqua frigida me submergerem. Attat, Scirtum advenientem vidi! Heus, Scirte, veni huc!

Favonius: Optime, Serene. Fortasse nunc eundem est tibi ad palaestram ut de tempestate hodierna narres. Interea autem loquemur paulisper cum Scirto.

Serenus: Fiat. Eo nunc ad palaestram.

Favonius: Heus, Scirte, adesne?

Scirtus: Avete omnes! Scirtus Agitator nominor atque vobis omnibus salutem do ab thermis ipsis.

Favonius: Salve, Scirte! Aulus Serenus modo dicebat de more suo apud thermas. Quid ergo te iuvat agere in thermis?

Scirtus: Me iuvat ad thermas ire ut loquar cum amicis. Sermone varii nobis incidunt, in quibus sane sunt ludi circenses aut munera gladiatoria venationesque. Etiam mihi placet alea ludere et corpus exercere in palaestra. Vero, ut aiunt, “lavari, ludere, ridere: hoc est vivere!”

Favonius: Itane dicis? Ecquid est quod tibi non placet in thermis?

Scirtus: Ita vero: strepitus maximus et clamores frequentes. Semper adest quidam homo stultissimus quem iuvat canere quam maxima voce quod sonus optime in thermis resonat. Atque saepius audio homines in aquam magnis clamoribus insilientes aut aliquem hominem miserum identidem clamantem “fur, fur, aliquis vestem mihi surripuit!”

Favonius: Ignosce mihi, Scirte, sed tempus est audire de tempestate hodierna, quam ob rem eundem est ad palaestram ubi Aulus Serenus moretur.

Serenus: Salvete, omnes. Ego nunc in palaestra sum...

Favonius: Quid negoti est, Serene? Cur animo tam demisso es?

Serenus: Nescioquis scelestus homo surripuit soleas mihi inscienti. Ambulatum est ergo per thermas pedibus nudis. Qua de causa, vae mihi, pedes acerrime cruciati sunt pavimento calidissimo (sane ob hypocaustum subterraneum).

Favonius: Pessime, Serene. Me miseret tui.

Serenus: Sed tamen, videamus quaenam sit tempesta hodie. Ut plane vides, sol lucet usque. Ubique est caelum serenum. Utinam plueret paulum in pedes mihi dolentes. Ut videamus

quaenam sit tempestas alibi in Italia, oportet fingere vobis chartam geographicam totius Italiae adesse hic. In Gallia Cisalpina, apud Mediolanum, pluit paulum. In Etruria, apud Florentiam, caelum partim serenum est. Etiam partim serenum est in Campania, apud Neapolim. In Sicilia, apud Syracusas, tamquam lapides effundit imber et fulmina saepissime micant—ut dignum est quia fulmina Iovis fabricantur a Cyclopibus sub monte Aetna ipsa. Utinam is qui soleas meas surripuit ictu fulmine percuteretur! Vero, ut clepsydra indicat, finis loquendi faciendus mihi est. Itaque, Aulus Serenus sum atque spero caela sint vobis valde serena!

VI. VALEDICTIO

Favonius: Gratias tibi ago, Serene. Cura ut valeas atque cura ut pedes valeant. Ut repetamus nuntios principales: Sextus Iulius Frontinus hodie Curator Aquarum creatus est. Totum est ad hanc editionem Fori Romani. Gratias summas agimus et vobis feliciter eveniat. Valet omnes!